

és értelmező) szótárak között, hogy míg utóbbiak csak a szigorúan vett német irodalmi nyelvet írják le, addig az ÖWB a német nyelvterület egy országra behatárolható régiójának nyelvét rögzíti.

Az ÖWB Ausztriában az anyanyelvi oktatás igen fontos elemét képezi. A német mint idegen nyelv oktatásában sajnos még nem érződik nyoma olyasfajta koncepcióváltásnak, amely szakítana az eddigi nyelvoktatási gyakorlattal, és nemcsak a Németországban beszélt németet, hanem az ausztriai németet is bevonná a németül tanulni vágyók nyelvkönyveibe. Ezt csupán Ausztria földrajzi közelsége is indokolná, hisz sok magyar diák külföldi útja során (illetve a nyugati megyéink településeiben) először az osztrák némettel találkozik – ez a szembesülés a nyelvkönyvekből megismert némettől alapjaiban eltérő nyelvvél sajnos gyakran válik csalódás forrásává. Az alkalmazott nyelvészetre hárul az a feladat, hogy a német nyelvkönyveket a mostani nyelvpolitikai felfogásnak és a beszélt német valóságának megfelelően kibővítsé azáltal, hogy a bemutatáson kívül meg is barátkoztatja a diákokat a német nyelv sokszínűségével.

Österreichisches Wörterbuch. 38. (1997) Auflage. Mit den neuen amtlichen Regeln. Hrsg. im Auftrag des Bundesministeriums für Unterricht und kulturelle Angelegenheiten. ÖBV Pädagogischer Verlag, Wien.

Rákosi Viktória

Olasz köznyelvi értelmező nagyszótár

Az olasz könyvpiac rendkívül gazdag szótárkínálata szinte zavarba hozza a vásárlókat. Számptalan kiadó különböző szótárállalkozásokkal száll versenybe az olvasók kegyeiért, akik gyakran tanácstalanul válogatnak a polcokon sorakozó új és legújabb kiadványok között.

Az évente frissített, jól ismert szótárak mellett időnként valódi újdonságok is felbukkannak, amelyek közül kiemelkedik a *Tullio De Mauro* szerkesztésében és az

UTET gondozásában 1999-ben megjelentetett „Grande Dizionario Italiano dell’Uso” (Gradit). A hat kötetes szótár, amelyet CD-ROM egészít ki, óriási vállalkozás, amely már csupán tartalmi gazdagsága miatt is figyelmet érdemelne, de a kiadvány terjedelménél is feltűnőbb és fontosabb a szerkesztőnek az a törekvése, hogy az elkészült munka szerkezetét, a szerkesztéssel kapcsolatos elveket és problémákat, kétségeit, kérdéseit és az azokra adott válaszokat egy kísérő tanulmány formájában az olvasó elé tárja.

A szótár élén álló bevezető a lexikográfus De Mauro tapasztalatainak összefoglalása, míg a záró tanulmány az olasz szókinés rétegződését írja le történeti nyelvészeti, szociolingvisztikai és leíró szempontokat egyaránt figyelembe véve. Tullio De Mauro tanulmányai – melyek minden bizonnyal helyet kapnak majd a lexikográfiai, illetve olasz nyelvészeti kurzusok tematikájában – kettős szerepet töltenek be. Egyrészt kiindulópontul szolgálnak azokhoz a szakmai vitákhoz, amelyek a szótárkészítés alapelveit és problémáit vizsgálják, másrészt élvezetes olvasmányt kínálnak olyan – akár laikus – olvasóknak is, akik szeretnék alaposabban megismerni az olasz nyelv szókinésének összetételét.

Az 57 oldalas bevezető első része terminológiai kérdésekre igyekszik választ találni. A szókinés és a szótár definiálása után De Mauro azokat a nyelvi változásokat foglalja össze, amelyek a Gradit alapanyagának kiválasztásában is szerepet játszottak.

Az olasz mint nemzeti nyelv másfél évszázados egységesülési folyamat eredménye, s az olasz köznyelv elterjedése sok más tényező mellett a nemzeti nyelvet közvetítő iskolai oktatásnak köszönhető. Ugyanakkor De Mauro rámutat arra, hogy az egyre magasabb iskolai végzettséggel rendelkező tömegek keveset olvasnak; az olaszoknak csupán tíz százaléka vásárol napilapot, vagyis a néhány évtizeddel korábban még nagyrészt dialektust beszélő nagyszülők és szülők gyermekei számára az olasz nemzeti nyelv nem lehet más, mint egy ingadozó nyelvhasználatlaltal és bizonytalanságokkal terhelt örökség. A szótár szerzőinek legfőbb célja

éppen ezért az volt, hogy a beszélt és az írott olasz nyelv használata során felmerülő gyakorlati problémákhoz nyújtsanak segítséget, és ne csupán a már rendelkezésre álló szótárak anyagának neologizmusokkal bővített statikus változatát készítsék el. A források kiválasztása és a szócikkek felépítése tehát ezt az alapelvet követi.

A Gradit 360 000 szócikket tartalmaz, amelyek közül 131 199 a több szóból álló kifejezés. De Mauro hangsúlyozza, hogy az olyan állandó szókapcsolatok, melyeknek jelentése nem az egyes elemek jelentéseinek egyszerű összegzése, önálló lexikai egységnek tekintendők, ezért a szótárban is önállóan kell megjeleníteniük (például: „vedere rosso” megharagszik, „vedere” lát, „rosso” vörös).

A szócikk a következő információkat tartalmazza. A félkövér szedésű címszó után zárójelben a fonematikus átírás következik, majd a szótagolás, amelyet a legfontosabb nyelvtani kategóriák rövidítései követnek (szófaj, nyelvtani nem stb). Az igék esetében kerek zárójelben találjuk a kijelentő mód, jelen idő, egyes szám első személyű alakot, a fonematikus átírás pedig jelöli a hangsúlyos magánhangzó nyíltsági fokát is. A következő információ a szó használati gyakoriságára, stílusértékére és a nyelvi repertoár meghatározott rétegéhez való tartozására utal. Ez a szimbólum jelöli, ha a szó valamely dialektus vagy a regionális olasz szókincséhez sorolható. Ezek után találjuk a szó definícióját, majd minden esetben dőlt betűvel egy-egy példát. Az irodalmi idézetek forrását is közli a szótár, és a fordítók munkájának elismeréseként fordítás esetén nemcsak a szerző, hanem a fordító neve is szerepel. A szócikk végén olvashatjuk a címszóhoz kapcsolódó esetleges rövidítéseket, szimbólumot vagy betűszót. Szintén a szócikk végére kerülnek a képzett és összetett szavak, a szinonimák és antonimák, az igék esetében a paradigma rendhagyó alakjai, végül pedig a már említett állandósult szókapcsolatok. A szócikkek áttekinthetőségét a különböző információk eltérő jelöléshez biztosítja. A mikrostruktúra illusztrálásához nézzünk egy címszót példaként.

beccare /beˈkkaɾe/ (beccare) *vt.*, *vitr.* *to becco* /ˈbɛkko/ [8] [ar. 1348 nell'acce. 2; dar. di 'becco con 's-av] **1a** *vtr.*, prendere col becco: *i polizi beccano il mangro* **3a** *vtr.*, *estm.*, mangiuciare: *pù che puccare ha beccato qualcosa* **1c** *vtr.*, *fig.*, *larr.*, *omenere*, guadagnare: *è il primo premio, se l'ha beccato* **1d** *vtr.*, *fig.*, *larr.*, *omenere*, di sorpresa o in flagrante: *l'avevo beccato a spione*; *acchiappare*, *accigliare*: *soe mi beccò più?* **2a** *vtr.*, colpire col becco: *al gello mi ha beccato una mano, anche mi: attenti, que' papagallo becca!* **1** *estm.*, *di insetto*, piangere: *mi ha beccato una zanzara* **2a** *vtr.*, *estm.*, *ritu-* scire a colpire, *spec.* con arma da fuoco: *accidenti, mi hanno beccato!* **2a** *vtr.*, *fig.*, *provocare*, *panacchiare*, *ostentare di b. suo fratello?* **2a** *vtr.* [8] *trans.*, nel gergo dello spettacolo, criticare vivacemente gli attori durante la rappresentazione: *il nuovo è stato apertissimamente beccato dai loggionisti* **3** *vtr.* [8] *sett.*, *gerg.*, *adescare*, *rimproverare*: *ha beccato uno tipo un discusso* **4a** *vtr.*, *lavere* [8] *colloq.*, *subire una sconfitta*: *il Milar ha beccato, la Juve ha vinto* **4a** *vitr.*, *lavere* [8] *larr.*, *oscure in un traballo*: *marco ha beccato* **5** *vitr.*, *lavere* [8] *arm.*, *di facile da caccia*, *difettare di equilibrio* *Dix.*, *beccabile*, *beccarle*, *beccarsi*, *'beccata*, *beccatois*, *beccatario*, *beccaglione*, *beccatore*, *beccchino*, *beccolare*, *beccomare*, *beccocchiare*, *beccozzare*, *ribeccare*, *rimbeccare*, *sbeccare* *Cosm.* *sido-* *Ses.* **1b** *pilocare*, *spicciare* **1c** *pilolare*, *prendere* **1d** *acchiappare*, *piccare*, *picciare*, *scoprire*, *sorprendere*, *accigliare*, *catturare*, *prendere* **2a** *mostrare* **2b** *prendere* **2c** *panacchiare*, *stuzzicare* **3** *caricare*, *'cuccare*, *'rimproverare* *Cosm.* **2b** *minciare* [148].

A Gradit egyik legnagyobb erénye a példaanyag gazdagsága, ami a szótárt a nem olasz anyanyelvűek számára is rendkívül vonzóvá teszi. Mindennapi használatra azonban kényelmesebb volna (a CD-ROM mellett) egy könnyen kezelhető kézikönyv. A szerkesztő azonban erre is gondolt, és 2000-ben a Paravia Kiadónál „Dizionario della Lingua Italiana” címmel megjelentette a nagyszótár 160 000 szócikket tartalmazó kézikönyv változatát.

De Mauro, Tullio (1999): *Grande Dizionario Italiano dell'Uso*. UTET, Torino.

Kollár Andrea

Olasz-magyar szójegyzék az EU Magyarországról írt véleményéhez

Az Európai Unióhoz való csatlakozás küszöbén, illetve az európai országok közötti gazdasági, politikai, társadalmi és kulturális kapcsolatokban rendkívül fontos, hogy a megszokott kétnyelvű vagy egynyelvű értelmező szótárak mellett további szótárak álljanak rendelkezésünkre.

A Berzsényi Dániel Főiskola (Szombathely) elindított egy sorozatot 'EUVocs' (EU-Vocabolarius Savariense) címmel, melynek célja, hogy a kétnyelvű segédletek megkönnyítsék az európai uniós ismeretek oktatását idegen nyelven, segítséget nyújtsanak a közigazdászoknak, a nemzet-